

Nederland zit in een diepe recessie en kampt met balansproblemen bij huishoudens en banken. Voor een kwart van de Nederlandse huisbezitters is de hypotheekschuld inmiddels groter dan de waarde van het huis, terwijl huizenprijzen blijven dalen tot in 2014. Banken kampen met verliezen bij vastgoedleningen, MKB-kredieten en hypotheekleningen en draaien de kredietkraan verder dicht.

De overheid frustreert het economisch herstel met een historisch ongekende hoeveelheid lastenverzwaringen en bezuinigingen van 9 procent bbp gedurende 2011-2017. Alleen al tussen 2010-2014 neemt de overheid voor 6,5 procent bbp aan tekortverminderende maatregelen. Desondanks daalt het begrotingstekort in die periode met slechts 1 procent.

De consumptie daalt continu van 2009 tot 2014, terwijl huishoudens gedurende al die jaren interen op hun vermogen. De koopkracht daalt tot aan 2014 vijf jaar achterelkaar. De werkloosheid zal in 2014 tot 9,25 procent stijgen (CBS-definitie). Van 2012 tot 2014 belanden meer dan 200.000 mensen extra in bijstand en WW. De bezettingsgraad van het bedrijfsleven is met 77 procent laag. En het aantal bedrijfsfaillissementen breekt records.

De beroerde economische prestaties zijn mede het gevolg van macro-economisch mismanagement. Als zowel de private als de publieke sector stoppen met besteden en gaan sparen, resulteren slechts een lager inkomen, hogere werkloosheid, meer bedrijfsfaillissementen en grotere bankproblemen. Het lukt daarom niet goed schulden af te bouwen, zowel in de private als in de publieke sector. De overheid is een jaarlijks terugkerende bron van economische onrust geworden met volstrekt viseloze en onsamenhangende sprokkelpakketten om binnen de tekortgrens van drie procent te blijven. Dit jaar doet de kaasschaaf zijn werk in de zorg en de sociale zekerheid. En de kasschuif bij ontwikkelingssamenwerking. Bevriezing van ambtenarensalarissen geeft alleen economische schade op korte termijn, maar geen verbetering van de overheidsfinanciën op lange termijn.

Het aanvullende beleidspakket bestaat voor een groot, maar boterzacht deel uit een boekhoudkundige truc met de stamrecht-bv. Toekomstige belastingopbrengsten worden naar voren gehaald. Daarbij verslechteren de overheidsfinanciën structureel vanwege extra belastingvoordelen. Een meevaller bij de zorg eerder dit jaar

wordt in het aanvullende pakket gesmokkeld. De macro-economische schade van het aanvullend pakket lijkt daarom mee te vallen. Echter, het CPB is waarschijnlijk veel te optimistisch aangezien de CPB-modellen onvoldoende rekening houden met balansproblemen in de private sector.

Jaarlijkse ad hoc maatregelen om het tekort te verkleinen zijn niet alleen economisch onverstandig, maar ook overbodig. De uitstaande staatsschuld kan bijna geheel worden weg-

gestreept tegen de belastingclaim op de toekomstige pensioenuitkeringen. Als Rutte-2 zijn structurele hervormingen doorvoert, zijn de overheidsfinanciën houdbaar. Het tekort kan beter worden gevierd als de belastinginkomsten of de uitgaven aan werkloosheidsuitkeringen onverhoopt tenvallen.

Het bankwezen met een balanstotaal van meer dan vier keer het bbp is de grootste bedreiging voor de overheidsfinanciën. Als het mis gaat, zijn

de kosten voor de belastingbetaler. Als het goed gaat, zijn de winsten voor de aandeelhouder.

Vijf jaar na de val van Lehman Brothers zijn banken nog steeds *too big to fail* en te zwak gekapitaliseerd. Iedere euro die Nederlandse banken uitleenen wordt met nog geen 5 cent eigen vermogen gefinancierd. Banken hebben daardoor perverse prikkels om excessieve risico's te blijven nemen. Het eigen vermogen van banken moet worden opgevoerd naar 20-30 pro-

cent van het balanstotaal, ook al duurt dat jaren.

Banken lijden verliezen op vastgoedportefeuilles, MKB-leningen en hypotheekleningen. Banken met vervuilde balansen knijpen de kredietverlening af en smoren het economisch herstel in de kiem. De overheid zal banken moeten dwingen verliezen te nemen en de banken te herkapitaliseren. Zo veel mogelijk met privaat geld, maar als dat niet kan met belastinggeld.

De doorstroming op de woningmarkt is gestopt, omdat restschulden als een zwaard van Damocles boven de markt hangen. De overheid kan beleid voeren zodat doorstromers restschulden kunnen dragen, bijvoorbeeld door een hogere maximale hypotheek toe te staan voor mensen met een voldoende hoog inkomen. De nationale hypotheekgarantie kan worden uitgebreid naar hypotheekleningen voor financiering van restschulden.

Daarnaast zouden mensen in staat kunnen worden gesteld om hun pensioenopbouw of hun pensioenpremies te gebruiken voor de aflossing van hun restschulden, in ruil voor een lager pensioen of langer doorwerken. De restschulden van mensen die geen inkomen meer kunnen verwerven, moeten worden gesaneerd.

Het dringt nog steeds onvoldoende door in Den Haag dat Nederland in een balansrecessie zit. Aanhoudende lastenverzwaringen en uitgavenbeperkingen zijn economisch onverstandige symptoombestrijding. Nederland wordt structureel armer omdat onnodig veel bedrijven over de kop gaan, werknemers permanent werkloos worden en nieuwe economische activiteit niet worden gefinancierd, terwijl de staatsschuld niet omhoog komt.

Laat de regering stoppen met het jaarlijkse circus van onsamenhangende en viseloze sprokkelpakketten in de begroting. Het trendmatige begrotingsbeleid moet in ere worden hersteld. Na vijf jaar crisis is er nog steeds geen coherente macro-economische politiek. De regering volhardt in symptoombestrijding: tekortreductie. Dit verdiept de recessie, waardoor het begrotingstekort nauwelijks daalt en grote economische schade wordt aangericht. De oorzaken van de crisis moeten worden weggenomen door de balansen van huishoudens en banken te herstellen.

Bas Jacobs is hoogleraar economie en overheidsfinanciën aan de Erasmus School of Economics

Nederland verarmt en de staatsschuld verdwijnt zo niet

De beroerde economische prestaties zijn te wijten aan mismanagement. Als de besteding stopt, worden schulden niet afbetaald, meent *Bas Jacobs*.